

**UTENOS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS
2012 M. ATASKAITA**

Utena
2013

TURINYS

1. BENDRASIS UTENOS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ SVEIKATOS BŪKLĖS ĮVERTINIMAS	3
1.1.Demografija	3
1.2.Sergamumas	5
1.3.Mirtingumas	8
1.4.Gyvensena	9
1.5.Sveikatos priežiūra	9
2. SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS TIKSLŲ IR UŽDAVINIŲ ĮGYVENDINIMO VERTINIMAS	12
3. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	21

1. BENDRASIS UTENOS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ SVEIKATOS BŪKLĖS ĮVERTINIMAS

1.1. Demografija

Utenos rajono teritorija yra 1230 kv. km. Utenos rajonas ribojasi su kitais Utenos apskrities rajonais (Anykščių, Ignalinos, Molėtų, Zarasų), Vilniaus apskrities Švenčionių rajonu ir Panevėžio apskrities Rokiškio rajonu. 2013 m. Lietuvos statistikos departamento (toliau – SD) duomenimis Utenos rajone gyvena 41751 gyventojai. 1 kv. m. tenka 33,9 gyventojų (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Teritorija, gyventojų skaičius ir tankumas 2013-01-01

Vietovė	Teritorija, kv. km	Gyventojų skaičius	Gyventojų skaičius 1 kv. km
Utenos r.	1230	41 751	33,9
Utenos apskr.	7201	145 760	20,2

Šaltinis: SD

Utenos rajone 2013 m. kaimo gyventojai sudaro 32,9 proc. visų gyventojų (2012 m. - 32,8 proc. visų gyventojų), tai šiek tiek mažiau nei šalies vidurkis – 33,1 proc.

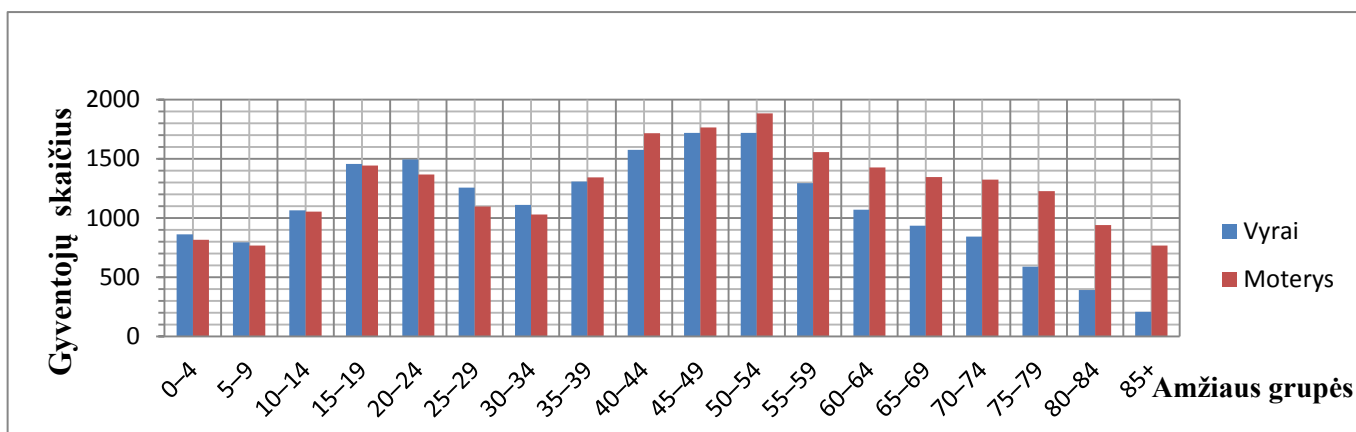
Kaip ir visoje Lietuvoje, taip ir Utenos rajone, pastebimas gyventojų skaičiaus mažėjimas (žr. 2 lentelę). Tai sąlygoja neigiamas migracijos saldo (daugiau išvykusių negu atvykusių) bei neigiama natūrali kaita (daugiau miršta negu gimsta).

2 lentelė

Gyventojų skaičius (liepos 1 d.)

Vietovė	Metai	
	2011	2012
Lietuvos Respublika	3 025 027	2 987 523
Utenos apskr.	150 718	147 500
Utenos r.	42 990	42 188

Šaltinis: SD

1 pav. Utenos rajono gyventojų skaičius pagal lytį ir amžiaus grupes 2012 m. pradžioje

2012 m. Utenos rajone stebimas gimstamumo ir mirtingumo mažėjimas (žr. 3 lentelę). Dėl mažo gimstamumo natūralusis gyventojų prieaugis rajone yra neigiamas nuo 1994 metų (žr. 3 lentelę).

Natūralus gyventojų judėjimas 2011-2012 m.*

Vietovės pavadinimas	Gimstamumas		Mirtingumas		Natūralus prieaugis	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Iš viso Lietuvoje	34 385	30 459	41 037	40 938	-6 652	-10 479
Utenos apskr.	1 315	1 161	2 605	2 576	-1 290	-1 415
Anykščių r.	203	184	529	536	-326	-352
Ignalinos r.	142	127	442	381	-300	-254
Molėtų r.	175	140	356	384	-181	-244
Utenos r.	371	323	678	656	-307	-333
Zarasų r.	160	172	379	368	-219	-196
Visaginas	264	215	221	251	43	-36

Šaltinis: SD

*negalutiniai duomenys

Utenos rajone pagal moters norą įvyksta 34,3 proc. abortų (žr. 4 lentelę).

Abortai pagal rūšis 2012 m.

Vietovės pavadinimas	Abortų skaičius	Iš jų							
		Pagal moters norą		Pagal medicininės indikacijas		Savaiminiai persileidimai		Ektopiniai nėštumas	
		abs. sk.	%	abs. sk.	%	abs. sk.	%	abs. sk.	%
Iš viso Lietuvoje	10312	5782	56,1	251	2,4	2565	24,9	522	5,1
Utenos apskr.	337	147	43,6	16	4,8	122	36,2	7	2,1
Utenos r.	146	50	34,3	-	-	49	33,6	2	1,4

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras (toliau - HISIC)

2012 m. Utenos rajono savivaldybėje užfiksuoti du kūdikio mirties atvejai (žr. 5 lentelę).

Mirusių kūdikių skaičius

	2011	2012
Utenos r. sav.	3	2

Šaltinis: SD

Lyginant su 2011-aisiais, 2012 m. Utenos rajono savivaldybėje nežymiai sumažėjo bedarbių skaičius (žr. 6 lentelę).

Bedarbių skaičius (tūkstančiais)

	2011	2012
Utenos r. sav.	3,5	3,2

Šaltinis: SD

Apibendrinant galima teigti, jog rajone:

1. Pastebimas gyventojų skaičiaus mažėjimas, kurį daugiausiai įtakoja didesnis mirtingumas nei gimstamumas.
2. 2012 m. Utenos rajone daugiausia gyventojų yra 50-54 metų amžiaus.

1.2. Sergamumas

Daugiausia Utenos rajono gyventojai 2012 m. sirgo kvėpavimo sistemos, kraujotakos sistemos, jungiamojo audinio ir skeleto-raumenų sistemos ligomis, odos ir poodžio ligomis, taip pat ligomis, kurias sukėlė traumos, apsinuodijimai bei kitos išorinės priežastys (žr. 7 lentelę).

7 lentelė

Utenos rajono gyventojų ligotumas ir sergamumas 2012 m.

Diagnozės pavadinimas	Kodas pagal TLK-10	Ligotumas (visos užregistruotos ligos)			Sergamumas (ūmios ir pirmą kartą gyvenime užregistruotos lėtinės ligos)		
		Iš viso	Iš jų		Iš viso	Iš jų	
			vyrų	moterys		vyrų	moterys
IŠ VISO	A00-T98	58356	24233	34123	28655	12673	15982
KAI KURIOS INFEKcinės IR PARAZITINės LIGOS, iš jų:	A00-B99	2224	937	1287	2015	851	1164
tuberkuliozė ir jos padariniai	A15-A19, B90	36	20	16	8	6	2
chlamidijozė	A56	3	1	2	3	1	2
žmogaus imunodeficitu viruso (ŽIV) liga	B20-B24	1		1			
NAVIKAI, iš jų:	C00-D48	1405	551	854	771	296	475
piktybiniai (įskaitant limfinių kraujodaros ir jiems giminingų audinių), iš jų:	C00-C97	750	369	381	268	152	116
storosios žarnos	C18	18	9	9	4	1	3
plaučių ir bronchų	C34	33	27	6	16	13	3
odos	C43-C44	86	35	51	68	29	39
krūtys	C50	105		105	16		16
gimdos kaklelio, gimdos kūno, gimdos	C53-C55	52		52	12		12
kiaušidžių	C56	34		34	6		6
priešinės liaukos	C61	160	160		62	62	
šlapimo pūslės	C67	32	26	6	11	9	2
limfomos ir leukozės	C81-C96	38	16	22	12	7	5
gerybiniai navikai, iš jų:	D10-D36	571	149	422	461	128	333
KRAUJO IR KRAUJODAROS ORGANŲ LIGOS BEI TAM TIKRI SUTRIKIMAI, SUSIJĘ SU IMUNINIAIS MECHANIZMAIS	D50-D89	285	92	193	175	67	108
anemijos	D50-D64	249	75	174	158	57	101
ENDOKRININės, MITYBOS IR MEDŽIAGŲ APYKAITOS LIGOS	E00-E90	3612	1050	2562	529	186	343
cukrinis diabetas, iš jo:	E10-E14	871	373	498	64	30	34
PSIChIKOS IR ELGESIO SUTRIKIMAI, iš jų:	F00-F99	2334	803	1531	557	221	336
demencija	F00-F03	182	56	126	46	13	33
psichikos ir elgesio sutrikimai vartojant alkoholį	F10	42	34	8	17	13	4
psichikos ir elgesio sutrikimai vartojant kitas psichoaktyvias medžiagas	F11-F19	3	2	1	3	2	1
schizofrenija, schizotipinis ir kliesesiniai sutrikimai	F20-F29	292	121	171	11	3	8
NERVŲ SISTEMOS LIGOS, iš jų:	G00-G99	1548	608	940	358	132	226
Alzheimerio liga	G30	46	10	36	6	4	2
epilepsija, epilepsinė būklė	G40-G41	232	143	89	23	16	7
cerebrinis paralyžius ir kiti paralyžiniai sindromai	G80-G83	65	31	34	8	4	4

7 lentelės tęsinys

AKIES IR JOS PREIDINIŲ ORGANŲ LIGOS	H00-H59	3415	1269	2146	886	367	519
senatvinė ir kitos kataraktos	H25-H26	323	99	224	61	15	46
glaukoma	H40-H42	499	182	317	60	20	40
AUSIES IR SPENINĖS ATAUGOS LIGOS	H60-H95	2118	849	1269	1529	632	897
KRAUJOTAKOS SISTEMOS LIGOS, iš jų:	I00-I99	9844	3731	6113	812	342	470
hipertenzinės ligos	I10-I15	6270	2259	4011	205	92	113
išeminė (koronarinė) širdies liga, iš jos:	I20-I25	842	455	387	68	39	29
ūmus ir pakartotinis miokardo infarktas	I21-I22	42	27	15	18	12	6
cerebrovaskulinės ligos	I60-I69	800	245	555	40	12	28
arterijų, arteriolių ir kapiliarų ligos,	I70-I79	242	147	95	96	38	58
KVĖPAVIMO SISTEMOS LIGOS, iš jų:	J00-J99	10716	5025	5691	8407	3876	4531
ūminės viršutinių kvėpavimo takų infekcijos ir gripas	J00-J11	5758	2647	3111	5607	2577	3030
pneumonijos	J12-J18	293	165	128	267	148	119
lėtinės apatinių kvėpavimo takų ligos, iš jų:	J40-J47	1404	691	713	193	97	96
astma, astminė būklė	J45-J46	883	444	439	140	74	66
VIRŠKINIMO SISTEMOS LIGOS	K00-K93	2322	996	1326	1369	605	764
skrandžio ir dvylikapirštės žarnos ir gastrojejuninė opos	K25-K28	182	93	89	93	49	44
tulžies pūslės akmenligė	K80	133	36	97	86	24	62
kasos ligos	K85-K87	76	41	35	30	17	13
ODOS IR POODŽIO LIGOS	L00-L99	3884	1469	2415	3387	1237	2150
dermatitas (odos uždegimas) ir egzema	L20-L30	1402	547	855	1269	480	789
JUNGIAMOJO AUDINIO IR SKELETO-RAUMENŲ SISTEMOS LIGOS	M00-M99	5789	2374	3415	2620	1112	1508
artropatijos	M00-M25	2288	871	1417	1179	460	719
osteoporozė	M80-M82	144	3	141	49		49
UROGENITALINĖS SISTEMOS LIGOS	N00-N99	2077	808	1269	1008	344	664
priešinės liaukos hiperplazija	N40	378	378		126	126	
ĮGIMTOS FORMAVIMOSI YDOS, DEFORMACIJOS IR CHROMOSOMŲ ANOMALIJOS	Q00-Q99	606	286	320	260	110	150
TRAUMOS, APSINUODIJIMAI IR KITI IŠORINIŲ PRIEŽASČIŲ PADARINIAI, iš jų:	S00-T98	3419	2068	1351	3232	1938	1294
galvos sužalojimai, iš jų:	S00-S09	359	256	103	354	252	102
intrakranijinis sužalojimas	S06	38	26	12	35	24	11
pilvo, juosmens, stuburo juosmeninės dalies ir dubens sužalojimai, iš jų:	S30-S39	63	27	36	56	24	32
pečių lanko ir rankos sužalojimai, iš jų:	S40-S69	931	587	344	916	578	338
klubų ir kojų sužalojimai, iš jų:	S70-S99	926	552	374	899	537	362
šlaunikaulio lūžimas	S72	24	14	10	22	12	10
terminiai ir cheminiai nudegimai	T20-T32	65	41	24	65	41	24
apsinuodijimas narkotikais, vaistais ir biologinėmis medžiagomis bei nemedicininės paskirties medžiagų toksinis poveikis	T36-T65	147	63	84	146	62	84

Šaltinis: SVEIDRA

Vaikų ir jaunimo sveikatos priežiūra – viena pagrindinių Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro veiklos sričių. Remiantis SVEIDROS duomenimis (žr. 8 lentelę), pastebima, jog 0-17 m. vaikai dažniausiai turi regos sutrikimų, serga skolioze.

0-17 m. vaikų, sergančių kai kuriomis ligomis ir sutrikimais, skaičius 2012 m.

Vietovės pavadinimas	Vaikų, apsilankusių ambulatorinėse sveikatos priežiūros įstaigose, skaičius	Vaikų, kuriems nustatytas sutrikimas, skaičius (% nuo apsilankusiųjų)											
		Regėjimo sutrikimai		Klausos defektai		Skoliozė		Deformuojančios dorsopatijos		Nenormali laikysena		Kalbos sutrikimai	
		H49-H54		H90-H91		M41, Q67.5		M40, M42, M43		R29.3		F98.5, F98.6, R47	
		abs. sk.	%	abs. sk.	%	abs. sk.	%	abs. sk.	%	abs. sk.	%	abs. sk.	%
Iš viso Lietuvoje	531132	105470	19,9	1308	0,2	12299	2,3	14552	2,7	18182	3,4	1276	0,2
Utenos apskr.	21714	3090	14,2	51	0,2	765	3,5	512	2,4	637	2,9	32	0,1
Utenos r.	6348	837	13,2	18	0,3	199	3,1	152	2,4	180	2,8	19	0,3

Šaltinis: SVEIDRA

Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos Utenos skyriaus duomenimis, 2012 m. Utenos rajone nelaimingų atsitikimų metu nukentėjo 75 darbuotojai, iš jų: 68 - patyrė lengvas traumas, 5- sunkias traumas, 2- mirtinas traumas.

Utenos rajono sergamumo gonorėja rodiklis 2012 m. viršijo Lietuvos ir apskrities rodiklius (žr. 9 lentelę).

Sergamumas sifiliu ir gonorėja 2011-2012 m.

Vietovės pavadinimas	Sifilis				Gonorėja			
	abs. skaičius		100000 gyv.		abs. skaičius		100000 gyv.	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Iš viso Lietuvoje	273	227	9,0	7,6	248	219	8,2	7,3
Utenos apskr.	4	5	2,7	3,4	5	6	3,3	4,1
Utenos r.	1	-	2,3	-	5	5	11,6	11,9

Šaltinis: Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras

Utenos rajone sergančiųjų AIDS nėra, tačiau nežymiai daugėja ŽIV nešiotojų (žr. 10 lentelę).

Sergamumas ir ligotumas AIDS ir ŽIV nešiotojai 2011-2012 m.

Vietovės pavadinimas	AIDS				ŽIV			
	abs. skaičius		100000 gyv.		abs. skaičius		100000 gyv.	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Iš viso Lietuvoje	295	334	9,82	11,24	1900	2060	63,26	69,32
Utenos apskr.	3	3	2,01	2,06	31	34	20,81	23,33
Utenos r.	-	-	-	-	4	5	9,40	11,98

Šaltinis: Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras

Vilniaus universiteto onkologijos instituto Vėžio kontrolės ir profilaktikos centro preliminariais duomenimis, 2012 m. Utenos rajono gyventojams buvo užregistruota 21 krūties vėžio susirgimas (2011 m.- 30), 7 gimdos kaklelio vėžio susirgimai (2011 m.- 23), 72 priešinės liaukos piktybiniai navikai (2011 m. - 66). Vėlyvoje stadijoje nustatyti 1 krūties, 2 gimdos kaklelio piktybiniai navikai.

Lyginant su 2011-aisiais, 2012 m. Utenos rajone nežymiai sumažėjo apmokėtų laikino nedarbingumo dienų skaičius 1-am apdraustajam (žr. 11 lentelę).

11 lentelė

Apmokėtų laikino nedarbingumo dienų skaičius 1-am apdraustajam 2011-2012 m.

Vietovės pavadinimas	Metai	
	2011	2012
Iš viso Lietuvoje	5,51	5,86
Utenos r.	5,49	5,24

Šaltinis: Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba

Apibendrinant sergamumo Utenos rajone rodiklius, atkreiptinas dėmesys į žemiau nurodytų ligų prevenciją:

- 1) kvėpavimo ir kraujotakos sistemos ligos;
- 2) 0-17 m. vaikų regos sutrikimai, skoliozė;
- 3) gonorėja;
- 4) onkologinės ligos.

1.3. Mirtingumas

Lyginant su 2011-aisiais, 2012 m. Utenos rajono savivaldybėje, apskrityje ir Lietuvoje gyventojų mirtingumas nežymiai sumažėjo (žr. 12 lentelę).

12 lentelė

Gyventojų mirtingumas (abs. sk.)

	2010	2011	2012
Lietuvos Respublika	42 120	41 037	40 938
Utenos apskritis	2 686	2 605	2 576
Utenos r. sav.	643	678	656

Šaltinis: SD

2012 m. daugiausia Utenos rajono gyventojų mirė nuo kraujotakos sistemos ligų, piktybinių navikų ir išorinių mirties priežasčių (žr. 13 lentelę).

13 lentelė

Utenos rajono gyventojų mirtingumas pagal lytį ir priežastis 2012 m.

	Infekcinės ligos (abs. sk.)	Piktybiniai navikai (abs. sk.)	Kraujotakos sistemos ligos (abs. sk.)	Kvėpavimo sistemos ligos (abs. sk.)	Išorinės mirties priežastys			
					abs. sk.	Iš jų transporto įvykiai	Apsinuodijimai alkoholiu	Tyčiniai susižalojimai(savižudybė)
Vyrai	5	63	179	18	46	7	2	15
Moterys	1	64	209	3	11	3	-	1

Šaltinis: HISIC

Utenos apskrities vyriausiojo policijos komisariato duomenimis, 2012 m. Utenos rajone užregistruoti 34 eismo įvykiai, kuriuose nukentėjo žmonės (2011 m. – 32). 2012 m. juose žuvo 4 eismo dalyviai (2011 m. – 2), sužeista – 35. Dėl neblaivių vairuotojų kaltės įvyko 6 eismo įvykiai, kuriuose nukentėjo žmonės. 2012 m. Utenos rajone kelių eismo įvykiuose sužeisti 6 vaikai. Neužfiksuotas nei vienas vaiko mirties atvejis.

Apibendrinant galima teigti, jog rajone:

- 1) gyventojų mirtingumas nežymiai sumažėjo;
- 2) daugiausia Utenos rajono gyventojų miršta nuo kraujotakos sistemos ligų ir piktybinių navikų;
- 3) nežymiai sumažėjo kelių eismo įvykiuose sužeistų vaikų.

1.4. Gyvensena

Vadovaujantis Utenos rajono savivaldybės tarybos 2012 m. birželio 28 d. sprendimu Nr. TS-225 „Dėl Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2012-2014 metų programos patvirtinimo“, 2012 m. Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras tyrimų, atspindinčių gyvenimo ypatumus, neatliko. 2013 m. atlikti paauglių ir suaugusiųjų žalingų įpročių bei vaikų ir suaugusiųjų gyvenimo tyrimai, kurių rezultatai bus pristatyti, teikiant Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2013 metų ataskaitą.

1.5. Sveikatos priežiūra

2012 m. Utenos rajone nežymiai sumažėjo absoliutus aktyvių gydytojų bei odontologų skaičius (žr. 14 ir 15 lenteles). Aktyvių specialistų su aukštesniu ar aukštesniu medicinos išsilavinimu (ne gydytojų) skaičius nepakito (žr. 16 lentelę). Aktyvių slaugytojų (įskaitant akušerius) skaičius nežymiai sumažėjo (žr. 17 lentelę). Lovų skaičius stacionaruose sumažėjo (žr. 18 lentelę).

14 lentelė

Aktyvių gydytojų skaičius 2011-2012 m. pabaigoje

Vietovės pavadinimas	Iš viso gydytojų			
	Absoliutus skaičius		10000 gyventojų tenka gydytojų	
	2011	2012	2011	2012
Iš viso Lietuvoje	13327	13552	44,4	45,6
Utenos apskr.	386	380	25,9	26,1
Utenos r.	133	131	31,3	31,4

Šaltinis: HISIC

Aktyvių odontologų skaičius 2011-2012 m. pabaigoje

Vietovės pavadinimas	Iš viso odontologų			
	Absoliutus skaičius		10000 gyventojų tenka gydytojų	
	2011	2012	2011	2012
Iš viso Lietuvoje	2562	2765	8,5	9,3
Utenos apskr.	97	86	6,5	5,9
Utenos r.	33	29	7,8	7,0

Šaltinis: HISIC

Aktyvių specialistų su aukštuoju ar aukštesniuoju medicinos išsilavinimu (ne gydytojų) skaičius 2011-2012 m. pabaigoje

Vietovės pavadinimas	Iš viso			
	Absoliutus skaičius		10000 gyventojų tenka gydytojų	
	2011	2012	2011	2012
Iš viso Lietuvoje	30942	31118	103,0	104,7
Utenos apskr.	1271	1240	85,3	85,1
Utenos r.	400	400	94,1	96,5

Šaltinis: HISIC

Aktyvių slaugytojų (įskaitant akušerius) skaičius 2011-2012 m. pabaigoje

Vietovės pavadinimas	Iš viso			
	Absoliutus skaičius		10000 gyventojų tenka gydytojų	
	2011	2012	2011	2012
Iš viso Lietuvoje	2383	23693	79,4	79,7
Utenos apskr.	983	965	66,0	66,2
Utenos r.	312	309	73,4	74,0

Šaltinis: HISIC

Lovų skaičius stacionaruose 2011-2012 m. pabaigoje (su slaugos ir palaikomojo gydymo lovomis)

Vietovės pavadinimas	Lovų skaičius stacionaruose						10000 gyventojų			
	2011			2012			2011		2012	
	Respubli- kinis paval- dumas	Vietinis pavaldu- mas	Iš viso	Respubli- kinis paval- dumas	Vietinis pavaldu- mas	Iš viso	Vietinis pavaldu- mas	Iš viso	Vieti- nis paval- dumas	Iš viso
Iš viso Lietuvoje			27175			27079		90,47		91,12
Utenos apskr.	-	1070	1070	-	1059	1059	71,81	71,81	72,65	72,65
Utenos r.	-	399	399	-	377	377	93,81	93,81	90,30	90,30

Šaltinis: HISIC

2012 m. Utenos rajono gyventojai pas gydytojus apsilanko rečiausiai – 1-am gyventojui tenka 6,62 apsilankymų (žr. 19 lentelę).

19 lentelė

Gyventojų apsilankymų pas gydytojus skaičius 2012 m.

Vietovės pavadinimas	Iš viso apsilankymų	Apsilankymų skaičius 1-am gyventojui	Iš viso apsilankymų - profilaktiniai		Iš viso apsilankymų – namuose		Iš visų apsilankymų – mokami	
			abs.sk.	%	abs.sk.	%	abs.sk.	%
Iš viso Lietuvoje	22519643	7,54	2784431	12,4	493149	2,2	693827	3,1
Utenos apskr.	1034264	7,02	145204	14,0	24722	2,4	36836	3,6
Utenos r.	278891	6,62	35439	12,7	5543	2,0	12857	4,6

Šaltinis: SVEIDRA

2012 m. Utenos rajono gyventojai rečiau lankėsi pas odontologus, nei 2011 m. (žr. 20 lentelę).

20 lentelė

Apsilankymai pas odontologus 2011-2012 m.

Vietovės pavadinimas	Iš viso apsilankymų		Apsilankymų skaičius 1-am gyventojui	
	2011	2012	2011	2012
Iš viso Lietuvoje	3275407	3435948	1,08	1,15
Utenos apskr.	181330	150285	1,20	1,02
Utenos r.	66212	57825	1,54	1,37

Šaltinis: Metinės statistinės ataskaitos ir SVEIDRA

2012 m. buvo suteikta daugiau greitosios pagalbos paslaugų nei 2011 m. (žr. 21 lentelę).

21 lentelė

Greitosios medicinos pagalbos struktūra 2011-2012 m.

Vietovės pavadinimas	Suteikta medicinos pagalba		Suteiktos pagalbos struktūra %							
			Nelaimingi atsitikimai		Ūmūs susirgimai		Nėštumo, pogimdyminio laikotarpio patologija		Gimdyvių ir ligonių pervežimai	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Iš viso Lietuvoje	663560	658647	13,5	13,2	74,1	74,5	0,3	0,3	12,1	12,0
Utenos apskr.	38173	37584	10,6	10,8	81,8	79,5	0,3	0,4	7,3	4,9
Utenos r.	9568	9607	9,8	9,7	83,2	83,0	0,1	0,2	6,9	7,1

Šaltinis: HISIC

Apibendrinant galima teigti, jog:

- 2012 m. Utenos rajone nežymiai sumažėjo aktyvių odontologų, aktyvių slaugytojų (įskaitant akušerius) skaičius;
- 2012 m. Utenos rajono gyventojai, lyginant Utenos apskrities ir Lietuvos rodiklius, rečiausiai lankėsi pas gydytojus;
- 2012 m. buvo suteikta daugiau greitosios medicinos pagalbos paslaugų nei 2011 m.

2. SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS TIKSLŲ IR UŽDAVINIŲ VERTINIMAS

2012 m. Utenos rajono savivaldybės taryba priėmė svarbių sprendimų, reglamentuojančių visuomenės sveikatos priežiūros veiklą rajone (žr. 22 lentelę). Savivaldybės administracija įgyvendino Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiąją 2012 m. programą, kurios pagrindinis tikslas – remti visuomenės sveikatos priežiūrą, mažinančią gyventojų sergamumą, invalidumą, mirštamumą, finansuojant savivaldybės remiamas visuomenės sveikatos priemones.

22 lentelė

Teisės aktai, reglamentuojantys savivaldybės vykdytas visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas

Eil. Nr.	Dokumento rūšis, registracijos data ir numeris	Dokumento pavadinimas
1.	Utenos rajono savivaldybės tarybos sprendimas, 2012 m. sausio 26 d. Nr. TS-18	Dėl Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro veiklos 2011 m. ataskaitos patvirtinimo.
2.	Utenos rajono savivaldybės tarybos sprendimas, 2012 m. vasario 23 d. Nr. TS-29	Dėl Utenos rajono savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos 2012 metų priemonių patvirtinimo.
3.	Utenos rajono savivaldybės tarybos sprendimas, 2012 m. vasario 23 d. Nr. TS-30	Dėl Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios 2012 m. programos patvirtinimo.
4.	Utenos rajono savivaldybės tarybos sprendimas, 2012 m. kovo 29 d. Nr. TS-87	Dėl pritarimo Utenos rajono savivaldybės vykdomų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo 2011 m. ataskaitai .
5.	Utenos rajono savivaldybės tarybos sprendimas, 2012 m. birželio 28 d. Nr. TS-225	Dėl Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2012-2014 metų programos patvirtinimo.
6.	Utenos rajono savivaldybės tarybos sprendimas, 2012 m. birželio 28 d. Nr. TS-226	Dėl Utenos rajono savivaldybės tarybos 2012 m. vasario 23 d. sprendimo Nr. TS-30 „Dėl Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios 2012 m. programos patvirtinimo“ pakeitimo.
7.	Utenos rajono savivaldybės tarybos sprendimas, 2012 m. rugpjūčio 30 d. Nr. TS-263	Dėl neįgaliųjų reikalų komisijos prie Utenos rajono savivaldybės tarybos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo.
8.	Utenos rajono savivaldybės tarybos sprendimas, 2012 m. rugsėjo 27 d. Nr. TS-303	Dėl 2011 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. TS-230 „Dėl Utenos rajono savivaldybės narkotikų kontrolės komisijos“ pakeitimo.
9.	Utenos rajono savivaldybės tarybos protokolinis sprendimas, 2012 m. rugsėjo 27 d. posėdis Nr. 8	Informacija dėl rūkymo zonų nustatymo Utenos mieste ir kitų žalingų įpročių prevencijos priemonių.
10.	Utenos rajono savivaldybės tarybos protokolinis sprendimas, 2012 m. spalio 25 d. posėdis Nr. 9	Informacija apie technines ir finansines galimybes įrengti nerūkymo zonas
11.	Utenos rajono savivaldybės tarybos protokolinis sprendimas, 2012 m. spalio 25 d. posėdis Nr. 9	Informacija dėl Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2011 m. ataskaitos.
12.	Utenos rajono tarybos sprendimas, 2012 m. lapkričio 29 d. Nr. TS- 365	Dėl nerūkymo zonų.
13.	Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas, 2012 m. kovo 27 d. Nr. AĮ-300	Dėl privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšų skyrimo sveikatos priežiūrai mokyklose.

14.	Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas, 2012 m. balandžio 24 d. Nr. AĮ-413	Dėl sveikatos projektų ir aplinkos sveikatinimo projektų finansavimo.
15.	Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas, 2012 m. gegužės 29 d. Nr. AĮ-548	Dėl valstybės biudžeto lėšų skyrimo visuomenės sveikatos funkcijoms vykdyti.
16.	Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas, 2012 m. rugpjūčio 1 d. Nr. AĮ-757	Dėl aplinkos sveikatinimo projektų finansavimo.
17.	Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas, 2012 m. spalio 26 d. Nr. AĮ-1027	Dėl aplinkos sveikatinimo projektų finansavimo.
18.	Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas, 2012 m. lapkričio 2 d. Nr. AĮ-1051	Dėl Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2011 m. kovo 9 d. įsakymo Nr. AĮ – 199 „Dėl įgaliojimų surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus ir nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas“ pakeitimas.

Remiantis Utenos valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos duomenimis, 2012 m. individualiai geriamuoju vandeniu (iš šachtinių šulinių ir individualių gręžinių) apsirūpino 10100 (23,9 %) Utenos rajono gyventojų. Centralizuotai tiekiamu geriamuoju vandeniu buvo aprūpinami 32483 (77 %) rajono gyventojai. Atlikti 18 šulinių mikrobiologiniai ir 62 cheminiai tyrimai. Mikrobiologiniai rodikliai buvo nepatenkinami 8 mėginiuose. Cheminių (toksinių) medžiagų koncentracijos viršytos 11 mėginių.

Vykdyta Utenos rajono maudyklų vandens kokybės monitoringo programa (vykdytojas – Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros laboratorija). Buvo tiriamas Alaušo ež. I ir II paplūdimių, Dauniškio, Vyžuonaičio, Klykių, ež., Nemeikščių, Klovinių tv. vanduo, taip pat ir kitų poilsiaviečių, viso 30 vandens telkinių. Ištirta 113 fizikinių-cheminių ir 113 mikrobiologinių mėginių. Klovinių tvenkinyje mikrobiologinių analizių vertėms viršijus HN 92:2007 reikalavimus, paimtas papildomas mėginys. Buvo teikiama informacija Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centrui ir informuojami gyventojai apie vandens kokybę.

Utenos rajono savivaldybė 2012 m. išdavė 112 vienkartinių licencijų (2011 m.-139), 8 licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais (2011 m.-9), 3 tabako gaminiais (2011 m. - 6).

Utenos rajono savivaldybėje 2012 m. vykdyta 11 valstybinių visuomenės sveikatos programų ir strategijų (žr. 23 lentelę).

23 lentelė

Utenos rajono savivaldybėje 2012 m. vykdytos valstybinės visuomenės sveikatos programos ir strategijos

Strategija/ programa	Įvykdytos priemonės	Pasiiekti rezultatai
Lietuvos nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2006-2013 metų strategija. Lietuvos nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2006-2013 metų strategijos įgyvendinimo priemonių 2009-2013 metų planas (Žin., 2009, Nr. 22-854)	1.1. Plėtoti visuomenės sveikatos priežiūrą savivaldybėse – steigti savivaldybių visuomenės sveikatos biurus ir vykdyti visuomenės sveikatos priežiūrą.	Veikia Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras.
Valstybinė triukšmo prevencijos veiksmų 2007–2013 metų programa. Programos įgyvendinimo 2009–2013 metų priemonių planas (Žin., 2007, Nr. 67-2614; 2009, Nr. 28-1087)	2.2. Nustatyti mokyklų, ligoninių, gyvenamųjų namų teritorijas, kuriose pagal triukšmo strateginio kartografavimo rezultatus viršijami triukšmo ribiniai dydžiai 2.7. Vykdyti triukšmo stebėseną (monitoringą) nustatytose tyliosiose zonose	2012 m. aplinkos triukšmo stebėseną buvo atliekama 9 vietose, iš jų tyliojoje gamtos zonoje - Ažuolijos botaniniame-zoologijos draustinyje ir 1 tyliojoje viešojoje zonoje - Atgimimo ažuolyne Krašunos mikrorajone. Atlikus triukšmo lygio tyrimus paaiškėjo, kad triukšmingiausios vietos ir toliau išlieka VŠĮ Utenos ligoninė, R. Šaltenio progimnazija ir Dauniškio gimnazija. Šiose vietose tik nakties metu nebuvo užfiksuoti maksimalaus leistino triukšmo lygio ribinių normų viršijimai. Ekvivalentiniam garso lygiui nustatytų normų viršijimai per atliktus matavimus nebuvo užfiksuoti. Stebėsenos rezultatai publikuojami Utenos miesto ir jo apylinkių aplinkos monitoringo interneto svetainėje: http://www.utenosmonitoringas.lt/?vieta=antrop_aplankos_triuksmo
Vaikų sveikatos stiprinimo 2008–2012 metų programa (Žin., 2008, Nr. 104-3979)	2.1. Organizuoti savivaldybių administracijų darbuotojams, mokytojams ir kitiems su vaikais ir mokiniais dirbantiems specialistams kvalifikacijos tobulinimo seminarus vaikų sveikatos stiprinimo klausimais	Seminarai: 1. Krizių psichologija ir pagalbos kryptys (6 val.); 2. Specialiųjų ugdymosi poreikių logopediniai vertinimo aspektai (6 val.); 3. Komandinis darbas vykdant smurto ir patyčių prevenciją (6 val.); 4. Pagalbos galimybės vaikams, praradusiems mokymosi motyvą (6 val.); 5. Vaiko gerovės komisijos veikla (6 val.); 6. Kūrybiškas sveikatingumo ugdymas ir socialinių įgūdžių formavimas ikimokykliniame amžiuje (6 val.); 7. Tėvų įtraukimas į vaikų ugdymą: kam to reikia? kas padeda? kas trukdo? (8 val.), 2 seminarai; 8. Darbo komandoje ypatumai, dirbant su spec. poreikių asmenimis (6 val.); 9. Smurto samprata ir atsakomybė už smurtą (8 val.); 10. Pagalbos galimybės vaikams, praradusiems mokymosi motyvą (8 val.); 11. Psichologinių krizių įveikimas ir savižudybių prevencija (8 val.)

		val.); 12. Užkrečiamos ligos ir jų prevencija (5 val.). Paskaita: Bendravimo kliūčių įveikimas, kalbant apie lytinį švietimą. Kvalifikaciją kėlė iš viso 508 darbuotojai.
Nacionalinė narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010-2016 metų programa (Žin., 2010, Nr. 132-6720)	1.9. Skatinti ir plėtoti kompetentingų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, asociacijų, bendruomenių ir verslo subjektų tarpusavio bendradarbiavimą ir veiklos koordinavimą įgyvendinant narkotinių ir psichotropinių medžiagų pasiūlos mažinimo priemones.	Utenos rajono savivaldybės tarybos 2012 m. rugsėjo 27 d. posėdžiui buvo pateikta „Informacija dėl nerūkymo zonų nustatymo Utenos mieste ir kitų žalingų įpročių prevencijos priemonių“, parengta naudojant Utenos rajono savivaldybės administracijos, Utenos rajono savivaldybės narkotikų kontrolės komisijos, Utenos rajono savivaldybės tarybos Aplinkos apsaugos, socialinių ir sveikatos reikalų komiteto, Utenos rajono jaunimo reikalų tarybos, Utenos apskrities vyriausiojo policijos komisariato, Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro duomenis. Utenos rajono savivaldybės taryba 2012 m. lapkričio 29 d. sprendimu Nr. TS-365 „Dėl nerūkymo zonų“ paskelbė nerūkymo zonomis Utenos mieste Utenio aikštę ir Dauniškio parką.
	2.1. Vykdyti bendrąją, atrankinę ir tikslinę prevenciją skatinant savivaldybių institucijų, asociacijų ir bendruomenių iniciatyvas. Ypač daug dėmesio skirti vaikų ir jaunimo asmenybės formavimui, prasmingo gyvenimo sampratos ugdymui, formuojant neigiamą požiūrį į psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą, atsižvelgiant į tikslinių grupių asmenų amžių, kultūrą, tradicijas, kitus ypatumus.	Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras (toliau – Biuras) vykdo Utenos rajono gyventojų tabako ir alkoholio vartojimo prevencijos 2010-2013 metų programą (patvirtinta 2010 m. vasario 11 d. direktorės įsakymu Nr. Į-112). Vykdydamas Sveikatinimo veiklos sutartį, 2012 m. gegužės 23 d. pasirašytą tarp LR Sveikatos apsaugos ministerijos ir Utenos rajono savivaldybės administracijos, Biuras įgyvendina Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2006 m. kovo 17 d. įsakymu Nr. ISAK-494, ir Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos mokymo programą mokinių tėvams, patvirtintą Specialios pedagogikos ir psichologijos centro direktorės 2007 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. (1.3) V-263. 2012 m. Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro specialistai vykdė priklausomybę sukeliančių medžiagų vartojimo prevencines priemones ugdymo įstaigose. Mokiniai dalyvavo tarptautiniame konkurse „Sveikuolių sveikuoliai“ II etape, akcijoje „Gėlė vietoj cigaretės“, kurios metu buvo išdalintos gėlės (1000 vnt.) žmonėms įvairiose įstaigose, prie prekybos centrų. Taip pat vykdė akciją „Gimiau nerūkanti/s“, kurios metu VšĮ Utenos ligoninės Akušerijos sektoriaus naujagimiams įteikti pažymėjimai marškinėliai, knygos „Rūkymo įtaka mamos ir kūdikio sveikatai“ Kovo mėn. vyko seminaras „Užkrečiamos ligos ir jų prevencija“ kurio metu Vilniaus universiteto Toksikologijos centro vadovas Robertas Badaras skaitė pranešimą „Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo tendencijos“. Birželio mėn. Tarptautinei kovos su narkomanija ir narkotikų kontrabanda dienai paminėti, vyko renginys prie Dauniškio ež., kurio metu dalyviai stebėjo kinologės Agnės Vanaginskienės su tarnybiniu šunimi Artu pasirodymą. Spalio mėn. lektorius Robertas Badaras Utenos Dauniškio, „Saulės“, A. Šapokos gimnazijose 11 klasių mokiniams vedė paskaitas-diskusijas „Psichotropinės medžiagos – nauji iššūkiai jaunimo sveikatai“. Vyko pamokos, pranešimai, paskaitos – 70 renginių, kuriuose dalyvavo 3284 mokiniai. Parengta 18 stendų, plakatų. Diskusijose ir

		<p>debatuose dalyvavo 1065 asmenys (42 renginiai). Konkursuose, viktorinose dalyvavo 1750 asmenų, renginių skaičius -31. Visuomenės sveikatos priežiūros specialistės mokyklose užsiėmimų metu naudoja vaizdines mokymo priemones: girtumo akinius, rūkančio ir sveiko žmogaus plaučius, modelį - rūkančio žmogaus burna, prietaisą PICO+, plakatus, vyko video filmų („Tavo pasirinkimas“, „Varpas visiems“ ir kt.) peržiūra.</p> <p>Parengti iš publikuoti straipsniai (38) rajoninėje spaudoje, Utenos rajono savivaldybės, Biuro interneto svetainėse. Utenos r. platinami lankstinukai, skrajutės ir kita dalomoji medžiaga.</p> <p>Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios 2012 m. programos lėšomis buvo finansuojami projektai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utenos vaikų globos namų projektas „Sveikata geriausia vaikui dovana“. Tarp projekto uždavinių buvo: išmokyti vaikus sveikai gyventi, mokyti vaikus gyventi be kvaišalų ir išmokyti atsispirti jų pasiūlai, t.y. „pasakyti Ne“. Buvo organizuota stovyklos, išvykos, mokymai vaikams (31 vaikas) ir centro specialistams. 2. Utenos apskrities vyriausiojo policijos komisariato projektas „Utenos vaikų ir jaunimo sveiko gyvenimo įgūdžių formavimas partnerystėje su policija“. Projekto uždaviniai: 1. mažinti neigiamų veiksnių, įtakojančių gyvenimo ir elgsenos įpročius, poveikį, sąmoningą visuomenės narių apsisprendimą atsisakyti žalingų įpročių, prioritetą skiriant sveikatos programų vaikams ir jaunimui iki 25 m. amžiaus rengimui ir įgyvendinimui; 2. teikti išsamią ir tikslią informaciją jaunimui apie narkomanijos žalą, ŽIV/AIDS; 3. įtraukti ikimokyklinio amžiaus vaikus, mokinius ir jaunimą iki 25 m. į žalingų įpročių prevencines veiklas; 4. mažinti patyčias tarp mokinių; 5. fizinio aktyvumo skatinimas. Surengti 20 susitikimų, pokalbiai apie narkotikų ir alkoholio žalą su jaunimu mokyklose (170 jaunuolių), 3 susitikimai pokalbiai apie narkotikų ir alkoholio žalą darželiuose (96 vaikai). Atlikti 6 reidai viešose vietose. 3-se diskusijose ir priemonėse patyčių prevencijai mokyklose dalyvavo 83 moksleiviai. Organizuotos sustiprintos policijos priemonės vairuotojų girtumui patikrinti (27 priemonės). Surengtos atvirų durų dienos policijos komisariate (3). Du sportiniai renginiai tarp moksleivių ir policijos pareigūnų (dažasvydžio turnyras, tinklinio varžybos). Pateikta informacija spaudoje, internete, per „IR“ radiją.
	<p>2.13. Didinti sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų, programų, kuriomis siekiama sumažinti su narkotikų vartojimu ir rizikinga elgsena susijusius neigiamus medicininius, socialinius, ekonominius, teisinius padarinius visuomenei ir asmeniui, kokybę ir prieinamumą.</p>	<p>Utenos rajono savivaldybė pirko trumpalaikės socialinės globos nakvynės paslaugas socialinės rizikos asmenims. Paslaugų teikėjas - VšĮ Krizių centras „Angelų pieva“. Paslaugoms pirkti 2012 m. skirta 109,2 tūkst. Lt, paslaugas gavo 36 asmenys. VšĮ Krizių centras „Angelų pieva“ vykdė projektą, finansuojamą Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios 2012 m. programos lėšomis, „Į naują gyvenimą ženkime blaivūs“. Projekto tikslas – propaguoti blaivų gyvenimo būdą, padėti žmonėms sugrįžti į blaivų gyvenimą, atstatyti santykius su artimaisiais ir visuomene. Bendruomenės nariai supažindinti su sveiko gyvenimo privalumais, nubrėžtos gairės, kaip kovoti su žalingais įpročiais, supažindinta su kitomis bendruomenėmis turinčiomis patirtį dirbant su priklausomais žmonėmis ir kitų bendruomenių sveikimo koncepcija, užmegzti ryšiai su patirtį turinčia sveikimo srityje Bernardinų bendruomene, įsigyta literatūros apie sveiką gyvenimą - 5 vnt. Specialistų paskaitos apie priklausomybes, sveikimo galimybes, sunkumus sveikstant; motyvacinė paskaita apie sveikimą nuo priklausomybių su asmeniniais liudijimais; diskusijos su darbuotojais ir nakvynės namų bei reabilitacijos nariais pravedimas, dalyvavo 16</p>

		<p>nakvynės namų gyventojų, 10 reabilitacijos centro gyventojų, 3 įstaigos darbuotojai. Gruodžio 16 d. buvo išvyka į Rokiškio muziejų (17 asmenų), visi dalyvavo socialinio darbuotojo Vytauto Kairio paskaitoje – liudijime apie savo kelią iš priklausomybės nuo narkotinių medžiagų, alkoholio. Vyko V. Kairio giesmių koncertas. Pagaminta 200 vnt. lankstinukų apie įstaigos veiklą. Parengta ir filmuota medžiaga, trukmė 25 minutės.</p>
<p>Nacionalinė smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams 2011–2015 metų programa (Žin., 2011, Nr. 2-81)</p>	<p>1.1. Organizuoti smurto prieš vaikus prevencijos renginius, plėtoti akciją „Smurtui prieš vaikus – NE“, formuojant visuomenės nepakantumą smurtui prieš vaikus: skleisti informaciją apie vaiko teises per visuomenės informavimo priemones, rengti bei išleisti informacinius, metodinius leidinius.</p>	<p>Kovo mėn. vyko „Savaitė be patyčių“ renginiai. 3-se diskusijose ir priemonėse patyčių prevencijai mokyklose dalyvavo 83 moksleiviai (Utenos apskr. vyriausiasis policijos komisariatas). Globos namuose vyko socialinių įgūdžių grupė „Paslaptis“, dalyvavo 15 globotinių. Socialinių įgūdžių grupės metu vaikai buvo mokomi kaip apsaugoti ir išvengti prievartos prieš vaiką. Vaikams buvo dalinama dalomoji medžiaga. Pagal poveikį organizuojamos vaikų užimtumo ir lavinimo popietės „Paauglystės laikotarpis“. Popietės metu su jaunuoliais buvo aptariami paauglystės laikotarpio ypatumai, neigiami ir teigiami padariniai. Analizuojamos situacijos, jog šių žmogaus laikotarpiu vaikas yra labai pažeidžiamas, lengvai pasiduoda kitų įtakai ir gali tapti prekybos žmonėmis auka. Supažindinama su laisvalaikio leidimo formomis, analizuojamos žmonių savybės, mokomasi valdyti konfliktus.</p>
	<p>1.3. Plėtoti projektą „Saugūs ir sveiki mokykloje“</p>	<p>5 mokyklos vykdo 4 smurto ir patyčių programas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Olweus patyčių prevencijos programa; 2. LIONS QUEST gyvenimo įgūdžių ugdymo programa „Paauglystės kryžkelės“, skirta 10-14 m. amžiaus mokiniams; 3. Ankstyvosios prevencijos programa „Iveikime kartu“, skirta ugdyti pirmų klasių mokinių pozityvius vaikų bendravimo ir problemų sprendimo įgūdžius; 4. Prevencinė ir intervencinė programa „Antras žingsnis“ – socialinius emocinius įgūdžius ugdanti bei stiprinanti programa, skirta pirmų klasių mokiniams.
	<p>3.2. Organizuoti kompleksinių paslaugų teikimą vaikams, nukentėjusiems nuo smurto, ar netiesioginio šeimyninio smurto aukoms (liudininkams) ir jų šeimų nariams</p>	<p>Utenos r. Vaikų teisių apsaugos skyrius (VTAS) kartu su VšĮ Paramos vaikams centru vykdo tęstinį projektą „Kompleksinė pagalba nuo smurto nukentėjusiems vaikams, smurto liudininkams ir jų šeimoms“ (2012-2013). Utenos vaikų globos namų, VTAS specialistai su VšĮ Paramos vaikams centru vykdo projektą „Apsaugokime ir apginkime ankstyvąją vaikystę“ – specialius mokymus tėvams, kurie laukia naujagimio ar augina mažus vaikus. Mokymuose dalyvauja 8 šeimos. Vyksta pozityvios tėvystės įgūdžių mokymas (12 šeimų). Mokymai „Vaikas – smurto auka: įvertinimas ir pagalbos teikimas“.</p> <p>Utenos vaikų globos namuose veikia Paramos šeimai skyrius. Jame stacionarias trumpalaikės socialinės globos bei kitas socialines paslaugas gavo 14 šeimų (jose 21 vaikas), iš jų 5 šeimos patyrusios smurtą. 16 šeimų suteikta nestacionarių socialinių paslaugų (neapgyvendinant paramos šeimai skyriuje). Panaudota veikloms vykdyti 68 500 Lt.</p> <p>Siekiant gerinti paslaugų šeimoms kokybę teikiant nestacionarias socialines paslaugas šeimoms (vyrams, moterims ir jų vaikams) buvo vykdomas projektas „Pagalbos vaikui ir jo šeimai kokybės</p>

		gerinama Utenos rajone“, paslaugas gavo 154 asmenys, iš jų 100 vaikų. Finansavimas - Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos - 6 000 Lt.
Nacionalinės jaunimo politikos 2011–2019 metų plėtros programos (Žin., 2010, Nr. 142-7299) įgyvendinimo 2011–2013 metų priemonių planas (Žin., 2011, Nr.: 45 -2116)	1.5.3. Rengti ir skleisti informaciją, skatinančią jaunimą rinktis sveiką gyvenimo būdą ir pavyzdinę elgseną	Žiūr. Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2010-2016 metų programos 2.1. priemonės įgyvendinimą (22-26 p.). Sveikos mitybos ir nutukimo prevencijos klausimais vykusiuose sveikatos ugdymo ir mokymo renginiuose dalyvavo 3584 mokyklinio amžiaus jaunuoliai; lytiškumo ugdymo, AIDS ir lytiškai plintančių ligų prevencijos – 2370; fizinio aktyvumo – 4992; traumų ir nelaimingų atsitikimų prevencijos – 2049; psichikos sveikatos (smurto, savižudybių prevencija, streso kontrolė ir kt.) – 1330.
	1.5.5. Vykdyti jaunimo sveikatos rizikos veiksnių stebėseną, vykdyti jaunimo sveikatos stiprinimo priemones	Utenos r. savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios 2012 m. programos lėšomis buvo finansuojami šie jaunimo sveikatos stiprinimo projektai: 1. Bendrija „Tėviškės pastogė“ vykdė projektą „Judėk ir būk sveikas“, kurio metu populiarino fizinį aktyvumą įvairaus amžiaus žmonėms, organizavo šiaurietiško ėjimo mokymus, surengė bendrą 10 bendruomenės narių ir 50 Sudeikių mokyklos narių bendrą sveikatingumo dienos šventę. 2. Utenos r. savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, projektas „Saugok save ir kitus“ – praveisti renginiai 10-15 m. amžiaus mokiniams 7 Utenos rajono ugdymo įstaigose. 7-8 klasių mokiniams buvo organizuota 30 klausimų-atsakymų popiečių „Lytinis švietimas“, dalyvavo 450 mokinių. 3. Utenos r. savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, projektas „Taisyklinga laikysena“ (tęstinis) – organizuotos laikysenos koregavimo mankštos mokiniams, turintiems laikysenos sutrikimų. Dalyvavo 5-11 klasių mokiniai. Parengta ir išleista brošiūra (400 vnt.) su paveikslėliais ir pratimų aprašymais, kurią gavo visi projekto dalyviai, buvo apmokyti ja naudotis. 4. Utenos specialioji mokykla-daugifunkcis, projektas „Sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymas sveikoje aplinkoje sutrikusio intelekto asmenims (tęstinė programa) – sutrikusio intelekto jaunuoliams buvo surengta sveiko gyvenimo mokymo, poilsinė stovykla sveikoje kaimo aplinkoje. Jaunuoliai buvo mokomi racionalios mitybos, sveikos gyvensenos, atsisakant žalingų įpročių, prisirinko vaistinių augalų, kuriuos naudos sveikatos gerinimui ir išsaugojimui.
Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa (Žin., 2005 Nr. 114-4179)	Krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis paslauga (4, 3, 2, 1 dantų)	6-14 metų 1338-iems vaikams atlikta iš viso 1340 paslaugų už 37724,382 Lt., t.y. 43,7 proc. šio amžiaus vaikų (2011 m. - 2186 paslaugos).
Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų, finansavimo programa (Žin., 2004, Nr.104-3856; 2008, Nr. 22-816)	Informavimo dėl gimdos kaklelio piktybinių navikų profilaktikos paslauga	Atlikta 2945 paslaugos, 13107,95 Lt, įvykdyta 98,17 proc. (2011 m. – 2017 paslaugų, įvykdyta 64,15 proc.). Palyginti su 2011 m. atlikta 46 proc. daugiau paslaugų.
	Gimdos kaklelio citologinio tepinėlio paėmimo paslauga	Atlikta 1654 paslaugos, 19289,54 Lt, įvykdyta 55,13 proc.(2011 m. - 1523 paslaugos, įvykdyta 48,44 proc.). Palyginti su 2011 m. atlikta 8,6 proc. daugiau paslaugų.

Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programa (Žin., 2005, Nr. 117-4249; 2007, Nr. 50-1465)	Informavimo dėl krūties piktybinių navikų profilaktikos ir siuntimo atlikti mamografiją paslauga	Atlikta paslaugos 1479, 17248,65 Lt, įvykdyta 47,77 proc. (2011 m. – 1188 paslaugos, įvykdyta 38,22 proc.). Palyginti su 2011 m. atlikta 24,5 proc. daugiau paslaugų.
	Mamogramų atlikimo paslauga	Atlikta 2709 paslaugos, 73755,92 Lt (2011 m. - 2443 paslaugos). Palyginti su 2011 m. atlikta 10,9 proc. daugiau paslaugų.
	Mamogramų vertinimo paslauga	Atlikta 2709 paslaugos, 68432,66 Lt (2011 m. – 2443 paslaugos). Palyginti su 2011 m. atlikta 10,9 proc. daugiau paslaugų.
Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa (Žin., 2005, Nr. 152-5617)	Informavimas apie ankstyvąją priešinės liaukos vėžio diagnostiką ir priešinės liaukos specifinio antigeno (PSA) nustatymo paslauga	Atlikta 1684 paslaugos, 63573,21 Lt, įvykdyta 53,77 proc. (2011 m. - 1494 paslaugos, įvykdyta 48,63 proc.). Palyginti su 2011 m. atlikta 12,8 proc. daugiau paslaugų.
	Urologo konsultacijos ir priešinės liaukos biopsijos paslauga	Atlikta 79 paslaugos, 28855,54 Lt (2011 m. – 106 paslaugos, 39456,16 Lt).
Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programa (Žin., 2005, Nr. 145-5288)	Informavimo apie didelę širdies ir kraujagyslių ligų tikimybę, šios tikimybės įvertinimo, pirminės prevencijos priemonių plano sudarymo ar siuntimo išsamiai įvertinti širdies ir kraujagyslių ligų tikimybę paslauga.	Atlikta 4255 paslaugos, 200741,74 Lt, įvykdyta 40,34 proc. (2011 m. - 2649 paslaugos, įvykdyta 25,11 proc. Palyginti su 2011 m. atlikta 60,6 proc. daugiau paslaugų.
	Išsamaus širdies ir kraujagyslių ligų tikimybės įvertinimo paslauga su šeimos gydytojo siuntimu.	Utenos rajono savivaldybės įstaigose neatliekama.

Visuomenės sveikatos priežiūros priemonės Utenos rajone įgyvendina Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras. 2012 m. iš Utenos rajono savivaldybės biudžeto panaudota 186,7 tūkst. Lt (iš jų 130,5 tūkst. Lt Biuro veiklai; 56,2 tūkst. Lt panaudota mokinių visuomenės sveikatos priežiūrai). Iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų gauta 112,4 tūkst. Lt, sveikatos priežiūros mokyklose programai finansuoti, kurie panaudoti visuomenės sveikatos priežiūros specialistų, dirbančių mokyklose, darbo užmokesčiui.

**SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS VEIKLAI ĮTAKOS
TURĖJUSIŲ VEIKSNIŲ APŽVALGA**

Išoriniai veiksniai, turėję įtakos savivaldybės vykdytai visuomenės sveikatos priežiūros veiklai	Išorinių veiksnių poveikio rezultatas savivaldybės vykdytai visuomenės sveikatos priežiūros veiklai
2012 m. Sveikatinimo veiklos sutartis su LR SAM pasirašyta gegužės mėn.	Netolygus finansavimas trukdo planuoti veiklą ir ją vykdyti.
Kasmet neaiškus finansavimo dydis ir ilgalaikiškumas.	Dėl lėšų trūkumo numatomas finansavimas tik pagrindinėms funkcijoms vykdyti
Valstybinėms sveikatos programoms vykdyti savivaldybės lygmenyje lėšų iš valstybės biudžeto neskiriama.	Programos vykdomos tik pagal turimus išteklius.
Nepakankamas teisinis reguliavimas – nepatvirtinta visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų nomenklatūra	Neužtikrinamas visapusiškas paslaugų teikimas savivaldybėje
Nedarbo lygis, gyventojų senėjimas, nepakankama asmeninė atsakomybė už savo sveikatą	Sunku gyventojus įtraukti į visuomenės sveikatos priežiūros veiklas.
Vidiniai veiksniai, turėję įtakos savivaldybės vykdytai visuomenės sveikatos priežiūros veiklai	Vidinių veiksnių poveikio rezultatas savivaldybės vykdytai visuomenės sveikatos priežiūros veiklai
Veikiantis Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras	Teikiamas platesnis spektras paslaugų sveikatos prevencijos srityje, kurios yra diferencijuotos pagal tikslines grupes, prieinamos įvairioms gyventojų grupėms. Gerėja gyventojų informuotumas sveikatos klausimais, daugėja profilaktiškai sveikatą pasitikrinančių mokinių.
Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras vykdo 2007-2013 metų Sanglaudos skatinimo veiksmų programos priemonę Nr. VP3-2.1-SAM-11-R „Visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros savivaldybės plėtra“	Baigiamas modernizuoti visuomenės sveikatos biuras (patalpos, įranga, įsigyta transporto priemonė). Įgyvendinus projektą, pagerės visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir kokybė.

Apibendrinant galima teigti:

- Utenos rajono savivaldybės taryba priėmė svarbių sprendimų, reglamentuojančių sveikatos priežiūros veiklą rajone;
- Utenos rajono savivaldybės administracija sėkmingai įgyvendino Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiąją 2012 metų programą;
- Utenos rajono savivaldybėje 2012 metais vykdyta 11 valstybinių visuomenės sveikatos programų ir strategijų.

3. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Utenos rajone pastebimas gyventojų skaičiaus mažėjimas, kurį lemia didesnis mirtingumas nei gimstamumas.
 2. Atsižvelgiant į sergamumo Utenos rajone rodiklius, atkreiptinas dėmesys į kvėpavimo, kraujotakos sistemų ligų, lytiniu keliu plintančių ligų (gonorėjos), onkologinių ligų, vaikų regos ir laikysenos sutrikimų bei traumų prevenciją.
 3. Daugiausia Utenos rajono gyventojų miršta nuo kraujotakos sistemos ligų ir piktybinių navikų, todėl ypač svarbu užtikrinti šių susirgimų kontrolę: prevenciją, ankstyvąją diagnostiką bei gydymą.
 4. 2012 m. Utenos rajono gyventojai rečiausiai, lyginant Utenos apskrities ir Lietuvos rodiklius, lankėsi pas gydytojus. Taip pat sumažėjo lovų skaičius stacionaruose.
 5. Utenos rajono savivaldybės administracija sėkmingai įgyvendino Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiąją 2012 metų programą. 2012 metais Utenos rajono savivaldybėje vykdyta 11 valstybinių visuomenės sveikatos programų ir strategijų.
 6. Įgyvendinant Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2012-2014 metų programą, Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras laiku surinko 100 proc. šioje programoje nurodytų vertinimo rodiklių.
-